

”Skolehelsetjenesten - til ståkarakter”?

Ba om å bli sett – men døren var låst

Jorunn Lervik, folkehelserådgiver

Fylkesmannen/ Helsetilsynet i Sør- Trøndelag

20.10.2011

Innholdet i foredraget

- Hva er intensjonen med tjenesten
- Samhandlingsreformen - hva sier den?
- Hvordan står det til?
- Hvorfor og hvordan styrke
Skolehelsetjenesten til ståkarakter?

Et viktig funn fra tilsynet i Sør-Trøndelag med helsestasjon og skolehelsetjenesten 0- 20 år i 2010- 2011

” Du er da aldri her ”- sitat fra helsekort , elev i 7.klasse –
en av bydelene i den største kommunen i fylket

Utvikling

- Norge hadde i 2009 det høyeste fødselstallet siden 1972, og det er i 2020 forventet en økning i antall fødte på i overkant av 8000 barn i forhold til 2008.
- Flere barn og unge med flerkulturell bakgrunn
- Ca 1.2 mill barn og unge i Norge
- Barnebefolkningen er altså økende

Skolehelsetjenesten 6-20 år

- Er barn og unges ”bedriftshelsetjeneste”
  - For noen en trygg base i hverdagen
  - Barn og unge søker trygghet hos trygge voksne
  - Har et helhetlig blikk – og kompetanse - på helse, oppvekst og livskvalitet
  - Bidrar til økt trivsel og mestring for barn og unge
  - Bidrar til å ”lose” barn og unge i en sårbar fase
  - Bidrar til å forhindre frafall i videregående skole
  - Forebygge seksuelt overførbare sykdommer og hindre uønsket svangerskap
  - Ikke stigmatiserende
  - Fleste barn og unge som sliter kommer fra vanlige hjem (Kilde: folkehelseinstituttet)
- Hovedintensjonen er Tid og Tilgjengelighet!

Helsestasjon for ungdom

- Et gratis tilbud som er åpent etter skoletid
- Et tilbud også til ungdom i kommuner som ikke har videregående skole
- Her kan ungdom treffe jordmor, lege og helsesøster
- Viktig med tanke på seksuell helse og uønskede svangerskap
- Noen helsestasjoner for ungdom har et utvidet tilbud med blant annet psykolog som kan bistå der og da , og sosionomer som kan bistå med økonomisk rådgivning

Hvilke oppgaver skal skolehelsetjenesten utføre?

- Bidra til kommunens oversikt over helsetilstanden og de faktorer som virker inn på helsen til barn og ungdom
- Helseundersøkelser og rådgivning med oppfølging/henvisning ved behov
- Forebyggende psykososialt arbeid
- Opplysningsvirksomhet og veiledning, individuelt og i grupper
- Hjemmebesøk/oppsøkende virksomhet
- Samarbeid med skole om tiltak som fremmer godt psykososialt og fysisk lærings- og arbeidsmiljø for elever
- Bistand og undervisning i gruppe/klasse/foreldremøter i den utstrekning skolen ønsker det
- Samarbeid om habilitering av barn og ungdom med spesielle behov, herunder kronisk syke og funksjonshemmede
- Informasjon om og tilbud om Barnevaksinasjonsprogrammet
- Samarbeide med fastlegene

Utfordringsbildet

Fysisk helse:

- Overvekt
- Kosthold/fysisk aktivitet
- Diabetes 1
- KOLS (røyking)
- Astma/allergi
- Funksjonsnedsettelse
- Kronisk sykdom

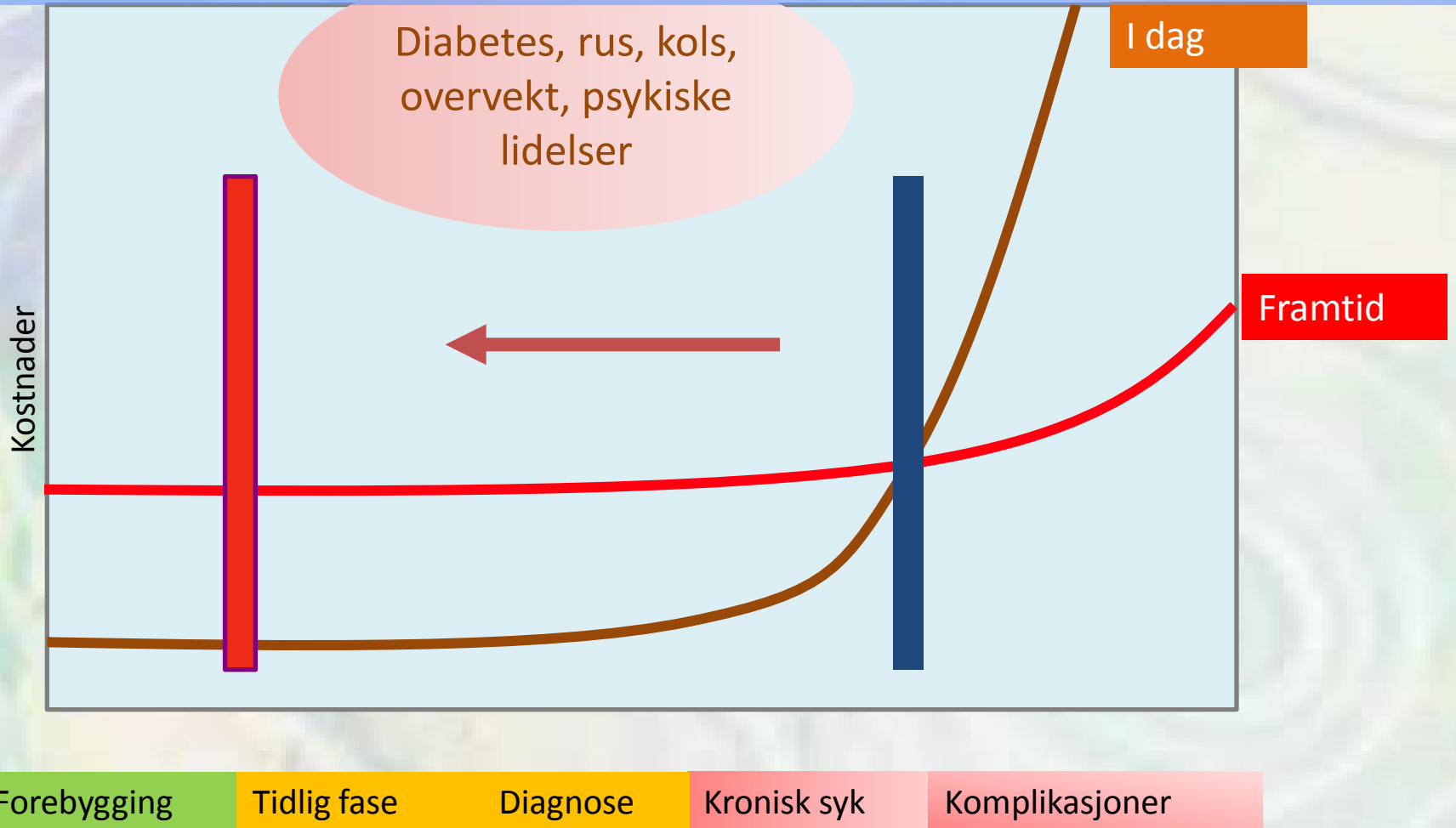

Psykisk helse:

- De stille elevene
- De utagerende elevene
- Angst
- Depresjon
- Selvskading og selvmord
- Mobbing
- Rus
- Barn/unge utsatt for omsorgssvikt og vold

Fra reparasjon til forebygging

Ny reform og mer forebygging

St meld nr 47- Samhandlingsreformen- rett behandling, på rett sted til rett tid

- Samhandlingsreformen - en helsereform i kommunene

Vi skal jobbe mer forebyggende og vi skal jobbe kunnskapsbasert, i tillegg skal vi dreie innsatsen ut mot kommunene der befolkningen bor

**Paradoks : Gravide, barn og unge er svært lite nevnt i meldingen
Dette gjenspeiles også ute i kommunene – en ” Usynlig” helsetjeneste
som i liten grad etterspørres fra ledelsen i kommunen.
Den går sin gang.....**

Helsestasjoner og skolehelsetjenesten er den helsetjenesten i kommunen som når opptil 100% av den friske barnebefolkningen.

Med det som utgangspunkt ligger det et stort potensiale i å komme skikkelig tidlig inn, og jobbe helsefremmende med fokus på mestring, befolkningsrettet med helseopplysning og gruppe- og målrettet mot risiko

Regelverket

- Tjenesten er lovpålagt og skal fortsatt være det i ny helse- og omsorgslov- den er spesifikt nevnt
- En helsetjeneste for gravide, barn og unge som er svært viktig opp imot ny folkehelselov- da den er et tilbud til den friske delen av befolkningen
- Kunnskapen fra dette tjenesteområdet er viktig med tanke på mer Helse inn i kommuneplanens samfunnsdel jf Plan og bygningsloven. (oversikt over barn og unges helsetilstand)

Klare føringer fra staten

- **Forskrift** om kommunenes helsefremmende og forebyggende arbeid i helsestasjons- og skolehelsetjenesten, nr. 450
- **Veileder** (IS) til forskrift

Trondheim i dag: Halvskyt. Minus 3 grader.

Adresseavisen

Grunnlagt 1767
Uke 5
Nr. 24
743. utgave

- Påfugl og bøffel
Tore Renberg om herrene Behn og Loe. **Kultur** side 4 og 5

Lykkes nesten
Tom Cruise mot Adolf Hitler er bedre enn fryktet. **Kultur** side 6 og 7

Torsdag 29.01.2009

Tips oss på telefon 07200 / MMS/SMS til: 07200

Løssalg kr. 20,00

Gull med trøndersk hjelper

Geir Skeie (th) og assistent Adrian Lovvold (cv) fra Trondheim vant det prestisjetunge kokkemesterskapet Bocuse d'Or i går. **Kultur** side 2 og 3

Vindkraft-anlegg kan bli stanset

Statkraft skrinlegger storstilte planer på Fosen og i Snillfjord hvis selskapet må betale for kraftnettet selv. **Økonomi** side 26 og 27

Byåsen hadde Larvik i kne

Uavgjort i toppkampen, men Ida Alstad spilte seg aktuell for landslaget. **Sport** side 2 og 3

Trondheim kommune kutter i skolehelsetjenesten

- Helsesøster-tilbudet halveres

Advarer Helsesøstre i Heimdal bydel og tillitsvalgte i Norsk Sykepleierforbund advarer mot fulgene kuttene vil ha for skolehelsetjenesten. Fra venstre: Karina Lande, Monica Hoff Gaustad og Ase Gravseth. Foto: STENNAK FUGELSPY

Trondheim kommune ønsker å kutte fire årsverk blant helsesøstrene i Heimdal bydel på grunn av overforbruk. De ansatte frykter at helsetilbudet i

15 grunnskoler og fire videregående skoler blir rasert. Samtidig ønsker helsedirektøren at antallet helsesøstre skal doubles ved landets skoler. **Nyheter** side 2 og 3

Vi flytter snart og butikken skal tømmes!

-30-70% på alle varer i butikken

AHF premium handel for **NÅ -50%**

Spiselig til 10. januar, bestill nå!

finn

NYHET: Jobb 33

KUNDESERVICE: 07200
kundeservice@adresseavisen.no

Skolehelsetjenesten til ståkarakter? Karl
Evang seminar 20.oktober 2011

KlæbuPosten

NR. 13 7. april 2009

Fri ukeavis - 3. årgang

Løssalg kr 20,-

Klæbujentenes stooooore kveld

Side 7

KM ble en skikkelig skifest

Side 4-5

Nyheter

"Vi ville ha beholdt utekontakten"

Siste side

Fortviler over store kutt

Tilbudet fra helsestasjonen blir nærmest halvert. En drøy helsesøsterstilling forsvinner, og på skolene vil det bli adskillig mindre tilstedeværelse av helsesøster. Mange av tilbudene til småbarnsforeldre kan ikke gjennomføres. Helsesøstrene har gjort fylkesmannen og helsaministeren oppmerksom på situasjonen. Rådmann Ruth Astrid Mule stoler på at enhetsleder har bedømt bemanningen forsvarlig.

Side 2-3

Gilde
LAMMELÅR
59⁹⁰ PR KG.

SODD
69⁸⁰
1,9 L oppsett

BUNNPRIS
PRISER TIL BARNH - LÅR UTVALGET

Industriveier & OS - Sandnes 75 02
3400 KLÆBU

loqal Du som er kabel TV-kunde
- der du er!

Loqal gir deg:

- Internetthastighet du drømmer om
- Smart telefonløsning

Fremtidsrettet nett - alt i én og samme kabel.

Ta kontakt for et lynraskt tilbud

loqal AS - Skjerveveien 120 - 1817 Fossum - Tlf: 07 296 - e post: post@loqal.no www.loqal.no

Vi er stolt av at våre kunder anbefaler oss videre. Skal du selge bolig? Ring en lokalkjent megler i Klæbu.

aktiv

Active meglere for fornøyde kunder. Ring eller skriv til oss på telefon 73 80 22 00.

skolehelsejenseten til stakarakter? Karl

Evang seminar 20.oktober 2011

NRK Trøndelag 16.02.2011

Selvbetjent helsetilbud

” sitat : Vi legger ned helsestasjonen og lar veiing og målingsutstyret stå igjen slik at foreldrene selv kan gjøre de nødvendige målinger”

uttalelse til formannskapet fra en Kommunaldirektør med ansvar for tjenesteområdet i en bykommune

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag

HESETILSYNET
I SØR-TRØNDELAG

Kartlegging av helsetjenestetilbudet i helsestasjons- og skolehelsetjenestene i Sør-Trøndelag.

Omfatter svangerskapsomsorg, helsestasjon 0-5 år, skolehelsetjeneste i grunn- og videregående skole 0-20 år og helsestasjon for ungdom 13-20 år.

Desember 2009

- Reduksjon av antall stillinger- grunnbemanningen (lege, fysioterapeut og helsesøster)
- Marginalt med jordmorressurs
- Underdimensjonering i forhold til lovpålagte oppgaver- faglig forsvarlig?
- En klar dreining bort fra det helsefremmende fokus- til store sammensatte saker

Stikk i strid med

- St.melding 47 - Samhandlingsreformen. Økt satsing på forebygging og tidlig intervensjon
- Utviklingsstrategi for helsestasjons- og skolehelsetjenesten, Hdir 2010
- Satsing på barn og ungdom, BLD 2009
- Folkehelse rapporten, Hdir 2010
- St.melding 20 Nasjonal strategi for å utjevne sosiale helseforskjeller, HOD
- Og fra KrFs regjeringstid: St.melding 16 Resept for et sunnere Norge

Lovbrudd

Avvik i alle de fire kommuner som ble tilsett.

” Kommunen sikrer ikke barn og ungdom tilstrekkelig tilgang til helsefremmende og forebyggende tjenester i helsestasjons- og skolehelsetjenesten”
Rapporter:

Nedslående funn

Funn etter tilsyn med fire kommuner

- Marginalt med ressurser både lege, fysioterapeut og helsesøster i skolehelsetjenesten
- Lite samhandling på systemnivå mellom disse fagprofesjonene
- Skolelege er i stor grad fraværende
- Greier ikke å oppfylle alle oppgaver som er pålagt dem
- Manglende overordnet ledelse og styring
- En helsetjeneste som knapt etterspørres av kommuneledelse og politisk nivå
- Svært lite / ingen krav eller etterspørsel om rapportering
- Ingen kompetanseplaner

• **Dette var gjennomgående og lite ivaretatt**

- Åpen dør (tilgjengelighet!)
- Tid til den enkelte

Folkehelsearbeid:

- Grupper, eks. røykeslutt, seksuell helse, kostveiledning, skilsmissegrupper, sorggrupper og andre
- Klasser – informasjon og undervisning
- Foreldremøter
- Elevenes arbeidsmiljø
- Generelle forebyggende og helsefremmende tiltak

Skolehelsetjenesten og helsestasjon for ungdom

- Fra elevene rapporteres dette som en positiv helsetjeneste å oppsøke **fordi foreldre trenger ikke å vite om det**
- Gratis, ikke stigmatiserende, ikke timebestilling eller ventelister
- Helsepersonell har tillitt i befolkningen – også hos barn og unge
- Ofte hjelper det bare med litt omsorg, støtte og bekreftelse
- Andre ganger trengs litt mer - og da trengs kanskje fastlege, psykolog eller barnevern
- Et helsetjenestetilbud som er viktig med tanke på sosial utjevning

Dette vet vi virker også på oss selv som voksne

- Å bli sett i hverdagen
- Å føle mestring
- Å bli lyttet til
- Å føle seg elsket
- God ernæring
- Rikelig med søvn
- Aktivitet
- Venner

Barnevernet

- Antall bekymringsmeldinger til barnevernet har økt med hele 85 % fra 1996 til 2008, og at dette innebærer en betydelig økning i aktiviteten til barnevernet.
- Det ligger ofte en betydelig og ressurskrevende innsats forut for en bekymringsmelding til barnevernet- dette perspektivet er i stor grad fraværende i debatten om norsk barnevern

Fysisk og psykisk helse

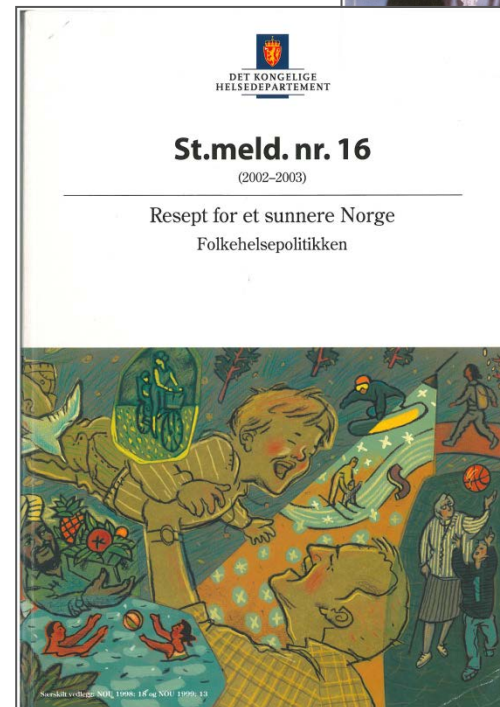
- Skoler og barnehager i Sør-Trøndelag varsler om et økende behov for helsekompetanse i forhold til barn og unge med kroniske sykdommer og ulike funksjonshemninger
- Mange av disse bruker medisin
- Skolehelsetjenesten betydning er også svært lite fokusert i debatten om fravær i vg skole

Det er dokumentasjon på

- Vi har i dag god dokumentasjon fra flere norske forskningsmiljøer at det lønner seg å satse tidlig (Sintef, HUNT, Folkehelseinstituttet, NTNU ved senter for helsefremmende forskning, Nova m.fl)
- Det å jobbe helsefremmende med fokus på mestring – virker!
- Det å satse i nærmiljøet/lokalt er bra
- Frivillige organisasjoner bekrefter stadig betydningen av at barn og unge blir ” sett”, respektert ,og møtt med omsorg og kjærlighet
- Disse verdiene ser også ut til å slå godt ut innen forskning

Vi trenger

- Kompetente fagfolk
- For lite kunnskap om effektive kartleggingsmetoder og virksomme tiltak
- Manglende systematisk fag- og kompetanseutvikling og spredning av kunnskap
- Rammer som gjør at tjenesten blir atraktiv og lokker til seg de beste fagfolkene

Hva skal til

- **Dette er en av få helsetjenester som kunne fortjent en styrking slik at etterspørselen økte**
- Behovet for ressurser, planlegging og tilrettelegging for forebyggende helsetjenester rettet mot barn og unge og spesielt helsestasjons- og skolehelsetjenesten, vil være økende i årene som kommer.
- En samlet helsekompetanse som samhandler om arbeidsoppgavene og ikke profesjonene, vil være viktig å styrke ut fra utfordringsbildet
- Gjennomføre kostnadsberegning i forhold til å ikke avdekke skjevutvikling
- Kartlegg hva som er problemområdene i barnevernet, innleggelser i somatisk og psykiatriske sykehus- og styrk tjenesten ut fra dette
- Styrk skolehelsetjenesten ut fra en Risiko og sårbarhetsvurdering, samt med de virkemidlene vi vet virker

IS- 1798 Utviklingsstrategi for helsestasjons- og skolehelsetjenesten

- Utviklingstrekkrapporten er utarbeidet av Helsedirektoratet og ligger hos HOD
- Rapporten dokumenterer blant annet utviklingstrekk, status at tjenesten stadig tillegges nye oppgaver
- I det nye fremlagte Statsbudsjettet for 2012 står det at denne rapporten skal følges opp på egnet måte

Forslag fra fagmiljøet om et Nasjonalt (regionale) kompetanse- og utviklingssenter for helsefremmende og forebyggende arbeid barn og unge

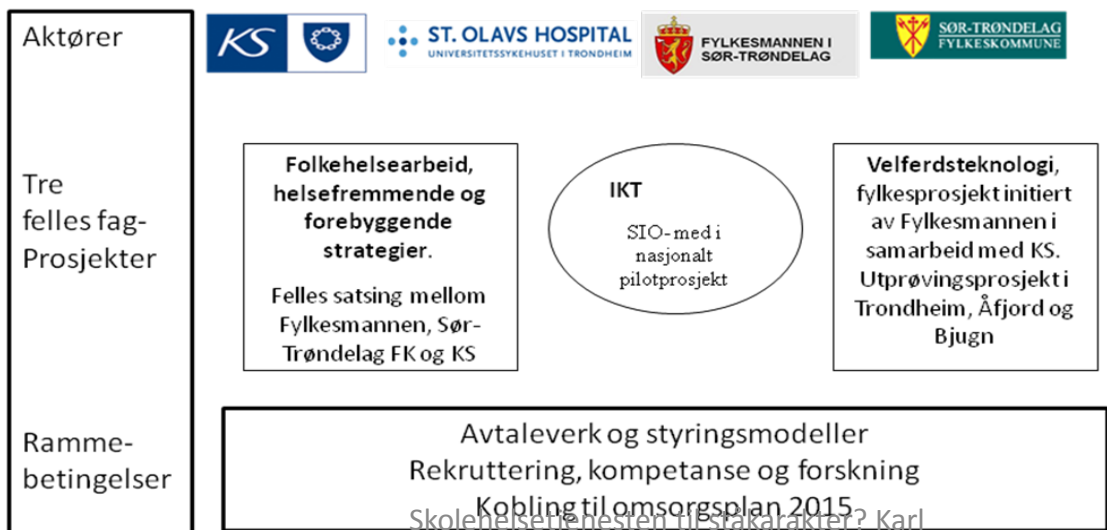
Samhandlingsreformen

Fylkesmøte i KS Sør-Trøndelag 10.02.2011

Fylkesmøtet anbefaler at de 3 prosjektområdene: Folkehelse, IKT og Velferdsteknologi gjenfinnes i aktivitetsoversikten for kommunegruppene framover.
Fylkeskommunen inkluderes i arbeidet i kommunegruppene.

Fylkesgruppen for samhandlingsreformen og kommunesamarbeid

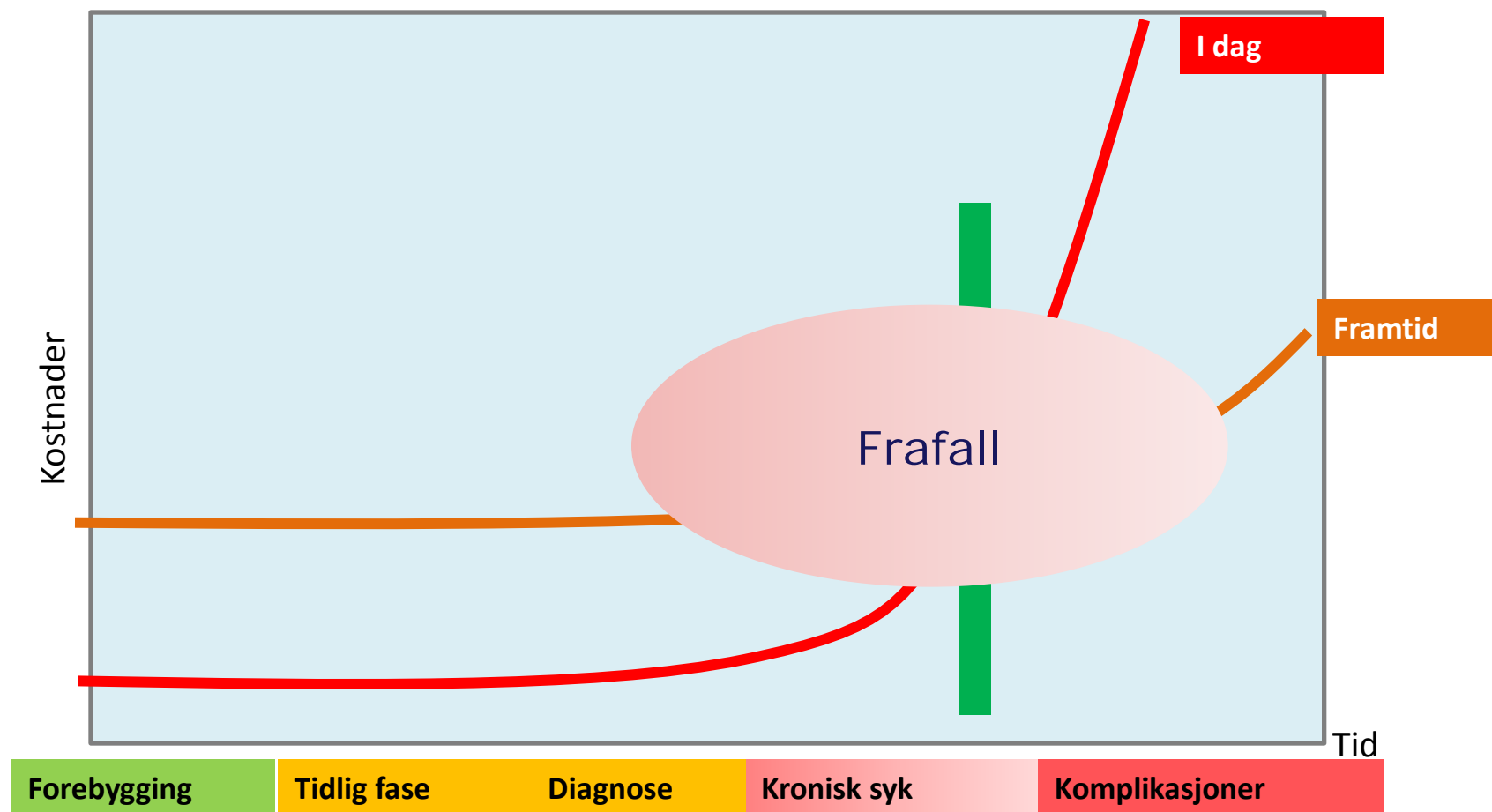
Kobling til omsorgsplan 2015
Skolehelsehjelpen til skolebarn? Karl

Folkehelsearbeidet omfatter målretta tiltak i lokalsamfunnet for å motvirke helseutfordringer og dermed bistandsbehov hos enkeltinnbyggere og i befolkningen generelt.

- Dette arbeidet er et ansvar for alle kommunale tjenesteområder, forankret hos øverste politiske lederskap, og i samspill med frivillige ressurser og lokalt næringsliv.
- I Sør-Trøndelag er det ønskelig at gruppen barn og unge (0 til 20 år) gis førsteprioritet når det gjelder forebyggende tiltak.

Fylkesvedtaket

Hjelpetiltak for barn– forløp og kostnader

Helsestasjon, skole

Barnekonvensjonen brukes lite

- En lov som rangerer høyere enn Norsk lov
- Artikkel 2 og 4 sier følgende:
” *Det vil forventes mer av en rik nasjon eks (Norge) i.f.t tilgjengelige helsetjenester enn i fattige land*”

Folkehelsearbeidet fremover

- Der absolutt alle barn og unge i skolen opplever å bli sett fra noen som bryr seg
- Skolehelsetjenesten med dens tverrfaglige helsefaglige kompetanse er en viktig innstans sammen med skolen
- Skal denne helsetjenesten fremover være for alle - eller kun for de få, slik intensjonen er?

Vi har mange Stortingsmeldinger

- Barnevern
- Skole
- Barnehage
- En gledelig begivenhet- svangerskapsomsorgen
- St meld nr 47 Samhandlingsreformen-omtaler svært lite barn og unge
- Det er lite helsefokus i Stortingsmeldinger fra andre departementer.

- Stortingsmelding nr 16.... Og ingen stod igjen
- Stortingsmelding nr 20.. Nasjonal strategi for å utjevne sosiale helseforskjeller

Anmerkninger fra FNs barnekomite, og Anbefaling fra Norge til WHO

Helse og tilgang til helsetjenester

38. Komiteen merker seg med tilfredshet handlingsplanene for bedre kosthold (til 2007) og for fysisk aktivitet (2005-2009).

Komiteen anerkjenner partens innsats for å styrke helsestasjons- og skolehelsetjenesten. Men det bekymrer komiteen at disse tjenestene og kvaliteten på dem ifølge informasjon komiteen har mottatt, bl. a. fra barn, fremdeles varierer fra kommune til kommune.

39. Komiteen anbefaler parten å sørge for at barn har tilgang til helsetjenester av god kvalitet overalt i landet, herunder på skolene.

WHO - IKKE SMITTSOMME SYKDOMMER (NCD)

- Message from the dialogue with the NGO sector on the way forward to the High-level Meeting of the United Nations General Assembly on Non-communicable Diseases

November 24., 2010

- **In order to prevent NCDs, children and adolescents must be ensured access to good health promoting and preventive health services, including in schools. These services must be adapted to the special needs of children and young people.**

Så til slutt

- Vi har aldri hatt en egen Stortingsmelding på barn og unges helse
- Trenger vi det for at dette tjenesteområdet skal bli politikk?
- **Dette er en lønnsom helsetjeneste – men ikke gratis!**

Takk for meg !

